

פרשת נח

"אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים היה בדרתיו" (ו, ט).

מון הראשון לציון הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל (שהשבונו חל יום פטירתו העשירי, זע"א), פירש פסוק זה באופן נפלא בשם הגאון הרב יהודה צדקה זצ"ל: דלכאורה קשה, שבפסוק זה נאמר 'צדיק תמים', ואילו לקמן (ה, א) נאמר 'כי אותך ראיתי צדיק לפני וכו' ', מדוע לא נאמר גם 'תמים'.

וקושיא זו כבר נתקשה רש"י ופירשו, 'מכאן שאומרים מקצת שבחו של אדם בפניו, וכולו שלא בפניו'.

באופן אחר תירץ הרב צדקה זצ"ל, דהנה, המעלה של 'צדיק' היא, אדם ששלם במידות ומצוות ואינו בעל עבירות. לעומת זאת, מעלתו של ה'תמים' - היא אדם השלם באמונת ה' ולא ח"ו כאותם הכופרים ועובדים עבודה זרה. והנה, נח חי בשני דורות: גם בדור המבול - שהיו מושחתים במידות וכו', וגם בדור הפלגה - שהיו חסרי אמונה וכופרים בה'.

לפי זה, הפסוקים מתיישבים נפלא: בתחילת הפרשה נאמר שנח היה צדיק תמים "בדורותיו" - בשני דורות דיבר הכתוב, גם דור המבול וגם דור הפלגה. לכן נאמר 'צדיק תמים': צדיק - כנגד דור המבול, תמים - כנגד דור הפלגה. אמנם בפסוק השני שנאמר: "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה". שהקב"ה דיבר עם נח שעדיין היה בדור המבול, לכן נאמר רק צדיק, כנגד דור המבול, ולא תמים - כיון שעדיין לא היה בדור הפלגה.

"קץ כל בשר בא לפני פי מלאה הארץ חמס מפניהם" (ו, יג).

מפרש רש"י: "לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל".

לכאורה יש להבין את דברי רש"י האומר כי "לא נחתם דינם אלא על הגזל", בעוד שבפסוק נאמר "כי מלאה הארץ חמס", והרי יש הבדל בין 'חמס' לבין 'גזל', כדברי חז"ל במדרש רבה (לא, ה): "איזהו חמס ואיזהו גזל? אמר רבי תנינא: חמס אינו שווה פרוטה, גזל - שווה פרוטה".

רבי העשיל מקראקא זצ"ל בספרו 'חונכת התורה', ביאר זאת באופן נפלא:

הגמרא במסכת בבא מציעא (נה, אומרת, שאין בית דין נזקקים לפחות משווה פרוטה, היינו שאין הם דנים בתביעה ממונית שהיא פחותה משווה פרוטה, וכן נפסק להלכה. והנה בדור המבול היו גוזלים פחות פחות משווה פרוטה כפי שמואב במדרש (ב"ר, לא, ה): "וכך היו אנשי המבול עושים, היה אחד מהם מוציא קופתו מליאה תורמוסים והיה זה בא ונוטל פחות משווה פרוטה וזה בא ונוטל פחות משווה פרוטה, עד מקום שאינו יכול להוציאו ממנו בדין". ואם כן צריך להבין את לשון הפסוק שסיבת עונש דור המבול היתה "כי מלאה הארץ חמס", והרי 'חמס' הוא פחות משווה פרוטה, והכיצד זה דן אותם בית דין של מעלה על גזל ממון פחות משווה פרוטה?

ברם, אמרו בגמרא (שם, עמוד ב): "אם הוזקקו בית דין לטוה פרוטה גומרין אפילו לפחות משווה פרוטה", דהיינו, אם באו בית דין לדון בתביעה שיש בה שווה פרוטה, אגב כך דנים גם על תביעה של פחות משווה פרוטה.

ולפי זה יש לומר כי בדור המבול לא ניתן היה לדונם על ה'חמס' בפני עצמו, שהרי אין דנים על פחות משווה פרוטה, אבל מאחר שדנו אותם על ה'גזל' שהוא בשווה פרוטה, אפשר היה לדונם גם על ה'חמס'.

זהו שפירש רש"י: "לא נחתם דינם אלא על הגזל" - דהיינו, שלא נחתם דינם על ה'חמס' גרידא, אלא רק בשל ה'גזל' שגזלו.

"פי מלאה הארץ חמס מפניהם והנני משחיתם את הארץ" (ו, יג).

מונא בגמרא בסנהדרין (דף קה): 'דור המבול עברו על הכל, ולא נחתם עליהם גזר דינם עד שפשוט ידיהם בגזל, שנאמר 'כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתם את הארץ'.

ומובא עוד במדרש (קהלת רבה א, לב): "סאה מלאה עוונות, מי מקטרג בראש כולם, זה גזל, שנאמר (עמוס ט, א): 'למה בעצם בראש כולם'".

והסביר ה"חפץ חיים זצ"ל: משהלך דומה. למה הדבר דומה. לסוחר גדול שניהל בית מסחר ענק. לקח סחורות רבות בהקפה ומכרן בחנותו שילם לספקים ונטל סחורה נוספת, וחוזר חלילה. לימים פרצה שרפה בחנותו וכילתה כל הסחורה. נותר חסר כל, עם חובות עתק לספקים.

נועדו בעלי החוב לטכס עצה, כיצד יכולים הם לגבות את חובם? אמר אחד: "כידוע, חובב הוא אומנות וכלי זהב וכסף. שמעתי שבארונות המשכית בטרקלינו פמוטות ענק וגביעים מרהיבים, ואת הקירות מקשטות תמונות מגדולי הצירים שבכל הזמנים. תמונות ששוויין מיליונים! אם אינו מבין שחייב הוא למכור את אוספיו למימון חובותיו, נבהיר לו זאת!"

"אם כן", הסכימו איתו. "נשלח שליח ונדרוש זאת!"

צחק המציע: "ברגע שתשלחו שליח, הוא יחביא את האוצרות. חולשה לו אליהם, לא יפטר מהם מרצונו!"

"אז מה נעשה", שאלו במבוכה.

הלה היה נמרץ והחלטי: "נעלה לביתו, וניטלם כמשכון!"

"אם תלך עמנו, נלך איתך", אמרו.

"בואו!" הזמינם.

הסוחר שירד מנכסיו פתח את הדלת לשמע הנקישות העזות, והופתע לראות את בעלי חובותיו. הבין שבאו לדון בתנאי החזר, אולי יוכל לדחות, לפרוס תשלומים, אולי לשמוט חלק מהחובות. הזמינם לשבת סביב השולחן הענק בטרקלינו המפואר. "תשנו משהו", שאל.

"לא תודה", ענו.

השתררה שתיקה מביכה. זה באמת מעמד לא נעים. שתקו רגע, ושנים, ושלושה.

לפתע הסיט הספק המציע את כסאו לאחור. כבר הספיק לסקור את כל התמונות ולהחליט איזו היקרה ביותר. ניגש אל הקיר והופ - הוריד את התמונה המרהיבה, הענקית, הממוסגרת בציפוי זהב. וזה הספיק. כאילו ניתן האות ניתרו כולם ממקומם, אלו הורידו תמונות ואלו פתחו את הארונות הזכוכית ורוקנו את מדפיהם, ובעל הבית צופה בהם בפה פעור ובעיניים קמות...

כך, **אמר החפץ חיים**, כשאדם עובר עבירה, בורא הוא מקטרג (אבות פ"ד מ"א). וכל מקטרג נברא בצביון העברה. נועדים המקטרגים יחדו לתבוע דין עונש ונקם. האווירה מתוחה, ושקט משתרר. ומי קופץ בראש, מקטרג הגזל. ומדוע, כי זו עבירה שתלטנית, חצופה, מתנרה, מתריסה, וכמוה המקטרג שנברא. ואחריו פוצחים כולם בקיטרוגם, ואינם משאירים שריד, חלילה. וגזר הדין של שדור המבול יוכיח!

תאמרו: כל זה נכון, אך מה לנו ולגזל?

ובכן, החפץ חיים זצ"ל אמר, שהמקים רעש ומעיר את חברו, עובר באיסור "גזל שינה" (הח"ח ח"יו ופעלו, ח"ג עמוד קה). ופעם עורר המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל בשיחה, שבחור הגיע באישון לילה וסיפר שהתארס, ושמוח עימו חבריו ושרו לכבודו, ועוררו כמה מבני הישיבה. וזהו גזל הרבים ואין לו השבה, אמר, ואין יום הכיפורים מכפר עד שירצום (יעוין ביאור יחזקאל מידות, עמוד רעד).

ומה אם החברותא ביקש ללמוד, ואנחנו העלינו נושא לשיחה, וגרמנו לו לבטלה. הלא גולנו לו נתח חיים! איננו מדברים כרגע על ה'גחלי רתמים', אבל מה על גזלת הזמן!

אם להפריע לישון זו גזלה, אז להפריע ללמוד זו גזלת אוצר כפול ומכופל!

(והגדת)

"ציהר תעשה לתבה וכו' " (ו, טז).

מונא בגמרא בסנהדרין (דף קח): 'צוהר - א"ר יוחנן, אמר לו הקב"ה לנח קבע בה אבנים טובות ומרגליות כדי שיהיו מאירות לכם בצהרים'. דעה נוספת מובאת ברש"י (כאן, ומקורו מב"ר לא, יא) שהכוונה לחלון.

וצריך להבין, דפשוט המילה מורה על 'חלון', ומדוע ביאר רבי יוחנן שהוא אבן טובה?

ביאר ה'לבוש' (הובא בשפתי חכמים), שאם הכונה חלון, היה לו לומר 'חלון' במפורש, דסתם חלון לאורה עשוי (עי' שילהי פרק חזקת הבתים בב"ב), ולא היה צריך לומר 'צוהר'.

באופן נפלא נוסף ביאר רבי ברוך עפשטיין זצ"ל בפירושו 'תורה תמימה', כי יסוד החילוק בין הפירושים הוא אם יכלו לראות דרכו את הנעשה בחוץ, שאם היה חלון רגיל מזכוכית יכלו לראות דרכו את הנעשה בחוץ, משא"כ אבנים טובות ומרגליות אשר אין ניתן בעדם לראות מחוצה לתיבה.

ומעתה, הרי כדי לראות את הנעשה בחוץ צריך זכות בפני עצמה, וכדמצינו גבי לוט שניצל מסדום ומכל מקום נאסר עליו להביט על מהפכת סדום, וכדפרש"י שם (יט, יז) דהרי לא ניצל אלא בזכות אברהם ואין לו זכות לראות בפורענותם של הרשעים, וא"כ יש לומר שר' יוחנן לשיטתו שדרש (שם קה) כי נח היה צדיק דוקא בדורו, אך לא בדורות אחרים כדורו של אברהם, ולא היה צדיק גמור, וא"כ יתכן שלא עמדה לו צדקתו אלא לעצם ההצלה ואין לו כ"כ זכות גם כאן לראות במפלתם של הרשעים, ועל כן פירש רבי יוחנן שהצוהר פירושו אבנים טובות שאין ניתן בעדם לראות היאך מתים הרשעים במבול. [וע"ע בחקונני]

כפתור ופכח!

(המאור שבתורה)

הסיפור שאני רוצה לספר הוא סיפור על בחור בן 21 וחצי, סיפור על אמונה, על אומץ ועל נחישות, סיפור שיתן תקווה לאנשים רבים ולבני משפחותיהם. כשהכרתי אותו הוא היה רק בן שמונה, למדנו אתו בתלמוד התורה. הוא היה שונה כבר מההתחלה. בעוד כולנו רצנו, השתובבנו, עלינו וירדנו במדרגות, נפלנו וקמנו, הוא פשוט התבונן. הוא לא יכול היה לעשות אף אחד מהדברים הללו. הוא היה ילד עם קשיים. ככל שגדלנו הבנו שהבעיה שלו אינה מתחילה ברגליים, אלא הוא סובל משיתוק מוחין. למדנו לקבל אותו כמו שהוא. שכלית, הוא ממילא היה בסדר גמור. הבעיה הייתה רק ברגליים. באיזשהו מקום, נוכחותו גרמה לכולנו להיות ילדים טובים יותר, לדעת להתחבר, להסתדר ואפילו להעריך ילד שונה ממך, שמתמודד עם נכות.

מתלמוד התורה צעדנו לשיבה קטנה. משה הצליח בשיבה הקטנה בצורה שלא שיערו. הוא התחבר לכולם, וכולם התחברו אליו. למרות מגבלתו הקשה ואף שהוא התמודד עם אין ספור קשיים, מעולם לא התייאש או הרים ידיים. הוא ישב ולמד את הגמרות הקשות ביותר, היו לו חברותות לא מתוך רחמים אלא מתוך הערכה ליכולותיו ולהתמדתו. אני חושב כי העובדה שהוא שידר כלפי חוץ שהכול טוב לו, גרמה לכולם להתחבר אליו מבחירה ולא מאילוץ. אבל בתוכו פנימה, רק אלה הקרובים אליו ידעו שיש לו כאב, כאב פנימי שנבע מהעובדה שבכל זאת הקב"ה הגביל אותו, וככל שגדל הבין את גודל ההגבלה.

בעיקר הציקה לו מוגבלות ההליכה שלו, עובדת היותו תלוי באחרים, ושאינו יכול ללכת לאן שהוא צריך!

בשיעור ג' בשיבה הקטנה, כשהיה בגיל 17, נכנס לו רעיון לראש. בתחילה לחש זאת לחבריו הקרובים וביניהם אני. משה החליט שהוא רוצה לעשות רישיון נהיגה. אני זוכר את הפעם הראשונה שהוא אמר לי זאת. אני גם זוכר את המקום המדויק שבו עמדתי והוא ישב, הרים את ראשו באלכסון ואמר לי: "אני רוצה שתברר לי איך עושים רישיון נהיגה". המשפט הזה נראה מופרך לחלוטין. אנחנו הרי בשיבה, ובישיבות לא מוציאים רישיון נהיגה, אנחנו בשיבה קטנה, ובישיבות קטנות אפילו לא חושבים רישיון נהיגה, ומעל הכל, הבחור נכה. איך יוציא רישיון נהיגה? נכון שיש נכים שמוציאים רישיון, אבל שיתוק מוחין זה נכות של הראש. יש לו בעיה של מיקוד ראייה ועוד בעיות. איך בכלל הוא חושב על זה? ניסיתי לומר לו: "תשמע, זה מוקדם מדי. לא ייתנו לך, אם יתפסו אותך יעיפו מהישיבה". לא צייצתי מילה על הנכות. ניסיתי יותר בכיוון של המסגרת. אך הוא הפתיע אותי ואמר שהוא אינו מתכוון לעשות זאת מאחורי גבם של הרבנים אלא בתמיכה שלהם.

זה הרגיע אותי. ידעתי שהם יצליחו לעשות מה שאני לא מצליח. להוריד אותו מהעץ. כבר באותו שבוע ניגש לרבנים, והתשובות שקיבל מהם נאמרו אמנם בעדינות, אך כמובן שהן היו שליליות. מצב רוחו ירד, ואנו חבריו הקרובים הסברנו לו שאין לו מה להיפגע. הבקשה שלו פשוט לא במקום. ישיבה קטנה וכל זה. אך הוא בשלו.

יום אחד הוא אומר לי: "בוא ניסע לרב עובדיה יוסף". "בוא ניסע!" עניתי לו, "אבל אם לא אכפת לך, אולי תגיד לי בשביל מה?" "אני רוצה לשמוע ממנו מה הוא אומר על הרעיון של רישיון הנהיגה". עלינו על אוטובוס ונסענו למרן מאור ישראל הגאון רבי עובדיה יוסף זצ"ל (שהשבוע חל יום פטירתו העשירי, זיע"א).

בחנים שלי על הנכותי כמו שפחדתי לפני שנכנסו אליו (הכניסה לא היתה פשוטה אבל הוא הפעיל קשרים ונכנסו).

נכנסנו. ואז אמרתי: "הוא בחור טוב, לומד כל היום, יש לו שיתוק מוחין וכעת הוא רוצה לעשות

רישיון נהיגה".

רבי עובדיה נתן לו כמה סטירות חיבה ואמר: "והוא רוצה ברכה ממני?"

"כן", אמרתי, "אבל באנו לשאול שאלה, כי הוא בישיבה קטנה והרבנים לא מסכימים שיעשה רישיון". רבי עובדיה חשב קצת ואחר כך ענה: "הם צודקים. לא עושים רישיון בישיבה, לא קטנה ולא גדולה. תגיד, למה אתה צריך רישיון?" משה חשב קצת והסביר: "זה יעזור לי לנוע ממקום למקום בכוחות עצמי, ואני מרגיש שזה גם ייתן לי ביטחון עצמי. שאני אוכל להוכיח לעצמי שאני יכול לעשות מה שכולם עושים ואפילו יותר". רבי עובדיה הסתכל עליי ועליו, אחר כך על הקב"ה, ופתאום ראיתי דמעות בעיניי שלו. הוא פשוט בכה. "אתה לומד טוב?" שאל אותו. "כבוד הרב", התנדבתי לענות במקומו, "משה הוא אחד המתמידים של הישיבה. הוא לומד כל הזמן, מקפיד על סדרים, יש לו תברותות", שיבחתיו אותו, והרב עובדיה בכה ובכה.

"אתה צדיק", אמר ונתן עוד כמה סטירות, "מי כעמך ישראל, הלוואי וכולם כמוך למדנים. מעולם לא ראיתי טונות של אהבה נשפכים ברגעים ספורים כמו שראיתי אז. תגיד לראש הישיבה שאם הוא מזדמן לירושלים שיבוא אליי", אמר רבי עובדיה. איזו ענווה. "אם הוא מזדמן לירושלים..."

והוא הוסיף: "אני כבר אומר לך שהוא צודק, אבל אולי נחשוב יחד על משהו. בינתיים אתה תמשיך ללמוד, אה?" שאל רבי עובדיה ושחרר אותנו.

יצאו משם. משה היה נרגש כמו שלא ראיתי מימיו. הבכי של רבי עובדיה ריגש אותו כמו האהבה שהמטיר עליו. חזרנו לשיבה וסיפרנו לראש הישיבה מה היה. ראש הישיבה לא חיכה להזדמן לירושלים, אלא תכף ומיד הרים טלפון ושאל מתי הוא יכול לבוא. קבעו לו תור למחרת. כשחזר משם קרא למשה ולי, ובסודי סודות סיפר לנו מה הוחלט. "רבי עובדיה הבין שלא ניתן בישיבה קטנה לעשות רישיון נהיגה, אבל הורה לי ששבר כעת תבקש בקשה ממשרד התחבורה לעשות רישיון. הוא אמר שזה עלול לקחת זמן והם יכולים לעשות בעיות. אולי לא יסכימו בכלל. ברגע שיסכימו תתחיל ללמוד תיאוריה, ובסודי סודות אולי גם תיקח שיעורים, אבל קודם כל תגיש טפסים ונראה מה יהיה".

מאוחר יותר סיפר לי ראש הישיבה עוד משהו מתוך החדר. אמנם רבי עובדיה כיבד אותו ולא ניסה אפילו לחלוק על דעתו, אך ניסה לשמוע אם יש אפשרות ללכת לקראתו. ראש הישיבה אמר שמלבד הנהיגה המהותי לאסור על רישיון יש אכן עניין של 'מה יגידו'. רבי עובדיה אמר לו שהעניין המהותי שונה כאן בגלל המקרה המיוחד, ובקשר ל'מה יגידו' ציין: "אם מישהו יהיה מספיק שוטה בשביל לומר משהו כזה, תגיד לו בשמי, שאם יהיה לו חלילה שיתוק מוחין אני מרשה לו לעשות רישיון גם בלי לבוא אליי..."

זה הספיק. ראש הישיבה חזר עם תשובה ברורה, ומשה קיבל חיוק רב מעצם העובדה שהגאון רבי עובדיה יוסף דאג לו כל כך.

חכם עדיף מנביא. רבי עובדיה זצ"ל בחכמתו ידע שהפרוצדורה לאשר לבחור עם שיתוק מוחין לימודי נהיגה תהיה כל כך ארוכה, שהזמן יעבור. ואכן, רק לקראת סוף זמן הקיץ של אותה השנה, לאחר לחצים, ועדות בריאות ומבחנים קיבל משה סוף סוף את האישור ללמוד נהיגה. אני חושב שזה היה בערך בתמוז. חודש לפני סיום הישיבה הקטנה. משה, שקיבל הרבה כוח מעצם האישור של צוות הישיבה, אך שמחתו הושבתה בשל מסכת חדשה של סבל. הוא גילה שכל שנות לימודיו בישיבה הקטנה לא הועילו לו. הוא לא התקבל לשיבה גדולה.

לא עזר שכולם גמרו עליו את ההלל ושיבחו

ופיאו אותו. המוסדות פשוט מייאנו לקבל מישהו עם שיתוק מוחין. לא יאומן כי יוסף. זו הייתה תקופה נוראה. משה נשבר לרסיסים, ולנו לא היו מילים לנחמו. בסופו של דבר התקבל משה בעזרת מאמצים כבירים לישיבה גדולה, אך הפגיעות הרבות שסבל בדרך לשם השפיעו עליו עמוקות, אף שלמרבה השמחה לא שברו את רוחו.

אנחנו המשכנו ללוות אותו בקשר מתמיד. הוא החל ללמוד בישיבה הגדולה ולאחר שהחלים מהמשבר שעבר חידש את רצונו להוציא רישיון. גם הפעם נוצרו בעיות, אך רבי עובדיה יוסף זצ"ל, שהסתלק בינתיים לבית עולמו, כבר לא היה בשביל לתמוך בו. משה הלך למרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל, שעודד אותו, שמע בקשב ואמר שישלח שליח לדבר עם ראש הישיבה.

ואכן, משה קיבל את האישור החרגי להתחיל לימודי נהיגה.

לאחר שנה וחצי ו-250 שיעורים שכמובן לא נעשו בזמן סדרי הישיבה, הגיע הטסט. בס"ד משה עבר בטסט הראשון וקיבל רישיון נהיגה.

משה כיום בן 21 וחצי, יושב ולומד, אני חייב להודות שבתחילה הרוב נמנעו מלנסוע אתו מטעמי בטיחות. זה מאד פגע בו, לאט לאט הוא הוכיח שלא סתם נתנו לו רישיון ושהוא נוהג בצורה בטוחה אף יותר מאחרים. אך עדיין הרוב נמנע והשתמט בדרכים כאלה או אחרות.

מה ששינה את הכל זה הסיפור המדהים הבא:

הישיבה של משה נמצאת באזור של וילות, מקום די מבודד שבו כל אחד רואה את השני. היה שכן אחד שקלט שמשה סובל משיתוק מוחין וראה בעובדה שנתנו לו רישיון סוג של מחדל. בתחילה פנה למשה וסתם פגע בו, ולאחר מכן ניסה לפנות לרבני הישיבה, ומשלא עלה בידו פשוט פנה במכתבים למשרד הרישוי, איך נותנים לבחור עם שיתוק מוחין לנהוג. בחורי הישיבה ניסו להרגיע אותו, אך הוא התוכח ואמר שאנחנו הרעים והוא הטוב. ניסינו להסביר לו שמשה עבר את כל המבחנים של משרד הבריאות ושל המכון לבטיחות וגיהות. לא עזר כלום. הבנאדם איתן בדעתו. כעת לא תאמין מה קרה. לפני חצי שנה, בשעה 2:00 בלילה שמעו בחורי הישיבה צעקות. אשתו של השכן יצאה החוצה וצעקה שבעלה איבד את ההכרה. היא הזעיקה אמבולנס וזה לא הגיע. היא ניסתה לרוץ לכמה וילות, ובצורה בלתי מוסברת יושביה היו בחו"ל או בנופש. כמה בחורים יצאו לשמע צעקותיה, הזעיקו גם הם אמבולנס וכלום.

ואז אמר מישהו: "אולי משה ייקח אותו?" היא הסתכלה עליהם והם עליה. כולם ידעו מה משמעות הדבר, אך היא זו שהכריעה: "שייקח אותו, מצדי שיעשה תאונה, הרי אם לא יפנו אותו הוא ממילא ימות עוד דקות ספורות בבית". משה יצא מהמיטה עם פיג'מה, בחורים עזרו לו ללכת, כי לא היה זמן לקב"ה, הוא התיישב ליד ההגה. מספר בחורים נשאו את השכן לרכב, ומשה יצא בשיא הרוגע לבית החולים. הוא הגיע תוך רבע שעה, הבחורים לקחו את השכן למיון, ושם טיפלו בו והוציאו אותו מכלל סכנה.

הסיפור התפשט מיד במקום ואף התפרסם בעיתון המקומי כאן. מאז, כבר חצי שנה איש אינו פוחד לנסוע עם משה, ואיש אינו חושב וודאי לא אומר את המשפט: "אני עלול להגיע אתך לבית החולים..." העובדה המופלאה שדווקא אותו שכן שהזהיר את כולם במילים הללו ממש, דווקא דרכו סובב בורא עולם את המשמעות ההפוכה של המשפט הזה. משה עושה חיל בלימודיו, ובקרום יתחיל בשידוכים, תרשה לי להמליץ עליו בחום למי שתחפש בעל שהוא גם חכם ובנון ולמדן ובעל מידות וחברותי, וגם מנהיג אמיתי. מילה שלי: טוב שהגהה בידיים של משה.